

Številka: 610-5/2024-3340-1

Datum: 7.2.2024

Zadeva: Spremni dopis k javni obravnavi Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 in Akcijskemu načrtu 2024–2027 za Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031

Spoštovani,

Ministrstvo za kulturo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo) v javno razpravo pošilja predlog Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK 24–31) in Akcijski načrt 2024–2027 za Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (Akcijski načrt). Vabimo vas k oddaji komentarjev in pripomb na dokumenta do vključno 11. marca 2024.

Pred sprejetjem trenutno veljavne Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2022–2029 (v nadaljnjem besedilu: ReNPK 22–29) je bila Slovenija štiri leta brez veljavnega strateškega dokumenta v kulturi. V tem času je bilo več poskusov sprejetja novega nacionalnega programa za kulturo. Zaradi različnih faz spreminjanja in dopolnjevanja ima ReNPK 22–29 vrsto strukturnih izzivov in nekoherentosti. Prav tako zanj prejšnja vlada ni sprejela akcijskega načrta.

Spremembe veljavnega nacionalnega programa za kulturo izvirajo iz koalicijske pogodbe, predvidene so tudi z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (v nadaljnjem besedilu: ZUJIK) in Uredbo o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna, ki določa, da se dokumenti razvojnega načrtovanja dopolnijo, spremenijo ali nadomestijo z novimi, če pride do bistveno spremenjenih okoliščin, če obstoječi ukrepi ne dajejo predvidenih rezultatov, ali če pride do bistvenih sprememb v izhodiščih, na katerih temeljijo.

Po sprejetju ReNPK 22–29, ki je bil večinoma zaznamovan z epidemijo covid-19, so se spremenile pomembne okoliščine. Nov nacionalni program za kulturo je potreben predvsem zaradi nujnosti oblikovanja celostne strategije kulturne politike v času nenehnih kriz in sprememb, ki kulturo postavljajo pred nove izzive. Huda podnebna in okoljska kriza v obliki številnih naravnih nesreč vse bolj določata delovni prostor ustvarjalcev in ustvarjalcev ter ogrožata kulturno dediščino in povzročata škodo na njej. Odpravljanje posledic katastrofalnih poplav iz avgusta 2023 je v marsičem zamajalo kulturnopolitične prioritete, saj bo treba zaradi soočanja s posledicami ujm in podnebnih sprememb te teme uvrstiti bistveno višje na agendo. Vojne in oboroženi spopadi po svetu vplivajo tudi na zunanjepolitične prioritete na polju kulture v Sloveniji. Inflacijski pritiski vplivajo na razpoložljiva sredstva gospodinjstev za kulturno potrošnjo. Zaradi izjemno hitrega širjenja tehnologij umetne inteligence mora razmislek o prihodnosti vključevati tudi sposobnost prilagajanja kulture na nove tehnološke realnosti. Zato je bilo potrebno oblikovati strateško usmerjeno resolucijo, ki bo omogočala visoko operativnost znotraj akcijskega načrta.

Ob pregledu potrebnih sprememb ReNPK 22–29 in pripravah na sprejem akcijskega načrta za obstoječo resolucijo so bile ugotovljene številne nejasnosti, ki so ministrstvo dodatno spodbudile k oblikovanju nove resolucije. ReNPK 22–29 ima namreč določene številne cilje, pri čemer so razmerja in sosledja med prednostnimi, razvojnimi in splošnimi cilji pogosto

nejasna, vključno z njihovim številom in nedoslednimi zapisi skozi dokument. Zato ni mogoče razbrati njihove medsebojne povezanosti in usmerjenosti med srednjeročne in dolgoročne cilje. Pogosto se cilji spreminjajo v konkretne ukrepe, ki bi skladno z zakonom sodili v akcijski načrt. Prav tako dokument ne postavlja jasnih razmejitev med načrtom, vizijo in poslanstvom. Dodaten izziv predstavlja nepoenotena metodologija obravnave posameznih področji kulture. Predvsem pa se težava pojavi ob koncu dokumenta, saj ZUJIK jasno zapoveduje, da morajo biti v nacionalnem programu zgolj usmeritve na področju investicij, ne pa konkreten seznam z ukrepi in finančno oceno. Pri tem je potrebno dodati, da seznam investicij v obstoječem nacionalnem programu za kulturo ni bil podprt z dejanskimi proračunskimi sredstvi, posledično pa je bil neizvedljiv.

Nov predlog nacionalnega programa za kulturo vključuje bolj jasno in sledljivo strukturo, iz katere je jasno razvidno, kateri ukrepi so namenjeni posameznim ciljem, deležnikom ali področjem. Takšna mrežna struktura tudi bolje odraža prepletenost kulture. Nov nacionalni program za kulturo je bil pripravljen s pomočjo široke strokovne in zainteresirane javnosti. Dvanajstih regijskih posvetov po vsej Sloveniji se je udeležilo več kot 700 samozaposlenih in drugih delavcev v kulturi, ljubiteljskih ustvarjalcev, županov in predstavnikov javnih zavodov, nevladnih organizacij, občin, regijskih razvojnih agencij in drugih. Ministrstvo je pobude sprejemalo tudi preko posebnega spletnega obrazca, s katerim je v predhodnem posvetovanju prejelo 808 predlogov, pobuda in komentarjev. Vsebinske predloge za izboljšavo kulturnega modela so podale tri delovne skupine za trajni dialog s predstavniki javnih zavodov, nevladnih organizacij ter samozaposlenih in drugih delavcev v kulturi. Posebna pozornost je bila namenjena prečnim politikam, ki jih je sooblikovalo 89 strokovnjakov v devetih delovnih skupinah. Vsebinske predloge so predložili pristojne službe ministrstva, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: RS), Slovenski filmski center, javna agencija RS, in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Ustanovljena je bila medresorska delovna skupina, v kateri je sodelovalo 14 ministrstev. Predstavniki ministrstva so opravili tudi več pogovorov s tremi združenji občin. Oba dokumenta sta usklajena s ključnimi mednarodnimi dokumenti in usmeritvami, ki zagotavljajo, da Slovenija postaja stičišče raznolikih ustvarjalnih trendov.

Nov nacionalni program za kulturo in štiriletni akcijski načrt sta strateška dokumenta za kulturo 21. stoletja. Omogočila ji bosta razvoj in stabilnost, ki ju glede na odlične dosežke vseh delavcev v kulturi ter obiskanost potrebuje. Z dokumentoma se bo kultura v prihodnjem desetletju razvijala v smeri izboljševanja delovnih pogojev, vključno z bojem proti prekarnosti. Kulturno politiko bosta usmerjala k ukrepom za široko dostopnost kulturnih vsebin za prebivalce ne glede na njihov ekonomski položaj ali kraj bivanja, povezovanje akterjev v celovit kulturni ekosistem ter spodbujanje dialoga z deležniki. Strateško se dokumenta naslanjata na medsektorske povezave za gradnjo odpornejšega in prebojnega sektorja.

Splošno in strokovno javnost pozivamo h komentiranju predlogov obeh dokumentov in se veselimo konstruktivnega dialoga o naših skupnih usmeritvah kulturne politike prihodnosti.

S spoštovanjem,

dr. Asta Vrečko
ministrica